

Roll No. : .....

Total No. of Questions : 12]

[Total No. of Printed Pages : 4

SLA-328

B.A. Part-III (Supplementary) Examination, 2022

SANSKRIT

Paper - II

(भारतीय दर्शन, नीति एवं व्याकरण)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 100

खण्ड-अ

(अंक : 2 × 10 = 20)

नोट :- सभी दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 50 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है।

खण्ड-ब

(अंक : 8 × 5 = 40)

नोट :- सात में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 200 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 8 अंक का है।

खण्ड-स

(अंक : 20 × 2 = 40)

नोट :- चार में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 500 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 20 अंक का है।

खण्ड-अ

1. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति। केषाञ्चित् पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायां देयानि—

(i) कर्म कतिविधः ? नामानि लिखत।

(ii) किं करणं ? लक्षणं लिखतु।

(iii) सांख्य दर्शनस्य प्रवर्तकः कः ?

BI-83

(1)

SLA-328 P.T.O.

- (iv) वैशेषिक दर्शनानुसारेण कति पदार्थाः ? नामानि लिखत।
- (v) “तिस्रो गतयो भवन्ति वित्तस्य” नामानि लिखत।
- (vi) विद्याविहीनः नरः कीदृशः।
- (vii) श्रीमद्भगवद्गीतायां कति अध्यायाः वर्तते ?
- (viii) निष्कामकर्मयोगस्य आशयः कः ?
- (ix) सार्वधातुक संज्ञा विधायक सूत्रः कः ?
- (x) कर्तरि शप् सूत्रस्य कः अर्थः ?

खण्ड-ब

नोट :- अधोलिखितेषु केषाञ्चन पञ्चप्रश्नानामुत्तराणि लिखत-

2. अधोलिखितयोः अंशयोः सप्रसंग व्याख्या कार्या-
  - (i) अभावश्चतुर्विधः।
  - (ii) परमपरं चेति द्विविधं सामान्यम्।
3. निम्नलिखितयो सोदाहरणं टिप्पणी लेख्या-
  - (i) प्रत्यक्ष प्रमाणम्
  - (ii) अनुमान प्रमाणम्।
4. चार्वाक दर्शनस्य का प्रमाण-मीमांसा इति विवेच्यताम्।
5. अधोलिखित श्लोकयोः सप्रसङ्ग व्याख्या कार्या-
  - (i) अज्ञः सुखमाराध्यः
 सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः।
 ज्ञानलवदुर्विदग्धं
 ब्रह्ममपि तं नरं न रञ्जयति ॥
  - (ii) जाड्यं धियो हरति सिञ्चति वाचि सत्यं
 मानोन्नतिं दिशाति पापमपाकरोति।
 चेतः प्रसादयति दिक्षु तनोति कीर्तिं
 सत्सङ्गति कथय किं न करोति पुंसाम् ॥

6. निम्नलिखित श्लोकयोः सप्रसङ्ग व्याख्या कार्या—

(i) ना जायते म्रियते वा कदाचिन्
नायं भूत्वाऽभविता वा न भूयः।
अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो
न हन्यते हन्यमाने शरीरे ॥

(ii) बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृत-दुष्कृते।
तस्माधोगाय युजस्व योगः कर्मसु कौशलम् ॥

7. अधोलिखित श्लोकयोः सप्रसङ्ग व्याख्या करणीया—

(i) अन्नाद् भवन्ति भूतानि पर्यजन्यादन्नसंभवः।
यज्ञात् भवति पर्यजन्यो यज्ञः कर्म समुद्भवः ॥

(ii) श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः परधर्मात् स्वनुष्ठितात्।
स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥

8. (अ) कयोश्चिद् द्वयोः रूपसिद्धिः करणीया—

(i) भवति

(ii) भविष्यति

(iii) भवानि

(iv) एधते

(ब) कयोश्चिद् द्वयोः रूपसिद्धिः कार्या—

(i) अत्ति

(ii) जुहोति

(iii) दिव्यन्ति

(iv) तनिष्यति

खण्ड-स

नोट :- कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः उत्तरं लिखत।

9. तर्कसंग्रह ग्रन्थानुसारेण कारणं कतिविधं ? सविस्तरं सोदाहरणं च वर्णयताम्।
10. योगदर्शनमनुसृत्य अष्टाङ्गयोग विवेच्यताम्।
11. नीतिशतकानुसारं विधा-महिमा प्रतिपादयत।
12. श्रीमद्भगवद्गीतानुसारं स्थितप्रज्ञस्य स्वरूपं विवेच्यताम्।